

XVII Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB „W górach i dolinach” 11-15 września 2019, Komańcza

Ewa Fudali^{1*}, Robert Zubel²

¹ Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

² Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

* ewa.fudali@gmail.com

Cytowanie: Fudali, E. & Zubel, R. (2019). XVII Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB „W górach i dolinach” 11-15 września 2019, Komańcza. *Wiadomości Botaniczne*, 63. <https://doi.org/10.5586/wb.2019.003>

Rocznicę 40-lecia powstania Sekcji Briologicznej PTB, która została powołana w dniu 9.12.1978, jej członkowie uhonorowali podczas warsztatów terenowych, prowadząc eksplorację briologiczną dwóch rezerwatów przyrody stanowiących „białe plamy” na mapie rozmieszczenia mszaków w Polsce. Dopełnieniem obchodów była okolicznościowa konferencja. W warsztatach wzięły udział 23 osoby (Ryc. 1).

Ryc. 1. Uczestnicy XVII Warsztatów Briologicznych (Komańcza 2019): 1 - Piotr Klub, 2 - Mariusz Wierzgoń, 3 - Wojciech Ciurzycki, 4 - Włodzimierz Pisarek, 5 - Ewa Fudali, 6 - Patrycja Rodkiewicz, 7 - Magda Podlaska, 8 - Sylwia Wierzcholska, 9 - Agata Stadnicka-Futoma, 10 - Monika Staniaszek-Kik, 11 - Marcin Mazurkiewicz, 12 - Adam Stebel, 13 - Grzegorz Vončina, 14 - Michał Smoczyk, 15 - Bartosz Piwowarski, 16 - Robert Zubel, 17 - Paweł Pawlikowski, 18 - Mirosław Szczepański, 19 - Zofia Daszkiewicz, 20 - Amelia Piegdoń, 21 - Dorota

Bury, 22 - Barbara Fojcik, 23 - Marcin Dziedzic (fot. M. Dziedzic).

Organizatorzy tegorocznych warsztatów briologicznych: Robert Zubel (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Barbara Fojcik (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Sylwia Wierzcholska (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) oraz Adam Stebel (Śląski Uniwersytet Medyczny) zaprosili nas do Komańczy. Teren wybrany do badań położony jest na granicy mezoregionów Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich; jednocześnie przebiega tu granica geobotaniczna pomiędzy działem Karpat Zachodnich i Karpat Wschodnich. Szczegółową charakterystykę fizjograficzną oraz walory przyrodnicze tego obszaru przedstawił nam pierwszego wieczoru Dominik Wróbel (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sanoku). Pierwszego dnia, tradycyjnie już, odbyła się także kolejna edycja BOOST (Briologicznej Ogólnodostępnej Objazdowej Szkoły Terenowej), prowadzona przez R. Zubla, podczas której briologiczni nowicjusze mogli zapoznać się z najpospolitszymi gatunkami. Przez kolejne dwa dni, po powrocie z terenu, mieli też okazję do obserwowania cech mikroskopowych zebranych gatunków podczas wspólnego oznaczania.

Badane przez nas rezerwaty, „Przełom Oślawy pod Duszatynem” oraz „Kamień nad Rzepedzią”, położone są na stromych zboczach porośniętych żyzną buczyną karpacką, z wychodniami piaskowca. Dolina Oślawy jest głęboko wcięta i kręta, rzeka ma tu szybki prąd i tworzy liczne bystrza na wystających progach skalnych i głazach. Liczne powalone kłody zalegające jej koryto nie tylko dodają „dzikości” krajobrazowi ale stanowią też ważne siedlisko dla rozwoju mszaków. Na takich wilgotnych kłodach jodłowych S. Wierzcholska odnalazła kilka okazów *Buxbamia viridis*. Pełne wyniki dwudniowego briologizowania w tych rezerwatach zostaną opublikowane we wspólnym opracowaniu.

W przedostatnim dniu warsztatów, 14 września odbyła się konferencja, podczas której wygłoszono 9 referatów prezentujących wyniki najnowszych badań członków Sekcji oraz referat-sprawozdanie z 40 letniej działalności Sekcji Briologicznej. Wojciech Ciurzycki (SGGW Warszawa) przedstawił aktualny stan zbadania mszaków Kampinoskiego Parku Narodowego. Wnikliwa autorska kwerenda historycznych prac botanicznych (nie tylko briologicznych) i materiałów zielnikowych oraz współczesnych opracowań, zarówno opublikowanych artykułów jak i prac magisterskich wykonanych na UW, uwzględniająca także jeszcze nieopublikowane wyniki naszych badań prowadzonych podczas XV warsztatów

briologicznych, udokumentowały łącznie występowanie 252 gatunków w KPN oraz 276 dla całego obszaru Puszczy Kampinoskiej. Kolejny referat dotyczył występowania epifitycznych mszaków we Wrocławiu, w odniesieniu do zróżnicowania struktury przestrzennej tego miasta. Ewa Fudali (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) wykazała, że 64% wszystkich drzew skolonizowanych przez mszaki epifityczne w mieście rosło albo wzdłuż ulic, albo wewnątrz miejskich parków (z podobnym udziałem) a 18% - w osiedlach mieszkaniowych zbudowanych w latach 1960-90. Największe bogactwo gatunkowe, najwyższe całkowite pokrycie mszaków na pniach oraz wartości wskaźników różnorodności a także udział gatunków wyłącznych odnotowaliśmy w parkach. Patrycja Rodkiewicz (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) omówiła wyniki badań swojego zespołu dotyczące molekularnej identyfikacji grzybów endofitycznych kompleksu gatunków kryptycznych wątrobowca *Aneura pinguis*. Kolejny referat dotyczył nowego gatunku mchu we florze Polski. A. Stebel zaprezentował pozycję taksonomiczną oraz makro- i mikroskopowe cechy *Hypnum heseleri*, który został przez niego odnaleziony wiosną b.r. Następnie Grzegorz Vončina (Pieniński PN) omówił występowanie w Polsce bardzo rzadkiego gatunku *Thamnobryum neckeroides*, współcześnie odnajdwanego wyłącznie w Pieninach. Wyniki modelowania przewidywanych zmian w potencjalnym występowaniu w Europie w latach 2061-2080 reliktu puszczańskiego *Dicranum viride* przedstawiła S. Wierzcholska. Zdaniem jej zespołu utrata dojrzałych ekosystemów leśnych jest ważniejszym zagrożeniem dla tego gatunku niż prognozowane zmiany klimatu. Wstępne wyniki poszukiwań briologicznych w najcenniejszych przyrodniczo obszarach Puszczy Boreckiej przeprowadzone i przedstawione przez Mariusza Wierzgonia (Uniwersytet Śląski w Katowicach) pokazały, że lasy tego obszaru stanowią ważną ostoję rzadkich w skali kraju reliktyw puszczańskich i zasługują na objęcie ochroną rezerwatową. Ten sam prelegent omówił też wstępne wyniki projektu badawczego realizowanego przez Interdyscyplinarne Koło Naukowe Przyrodników PLANETA działające na Uniwersytecie Śląskim, w którym studenci postanowili sprawdzić wpływ zanieczyszczeń pyłowych na zawartość barwników fotosyntetycznych u mchu *Tortula muralis*. Pierwszą część konferencji zakończył referat R. Zubla pt. „Od Kluka do klucza i z powrotem - rzecz o księdzu, mszakach i jubileuszu” będący wprowadzeniem do pięknej wystawy autorstwa R. Zubla i Adama Rybarczyka. Na 20 tablicach zaprezentowano oryginalne grafiki przedstawiające mchy Roztocza, ich fotografie oraz opisy gatunków stylizowane na język „Dykcyonarza roślinnego” Krzysztofa Kluka (z 1788 r.). Po przerwie R. Zubel i E. Fudali przypomnieli historię Sekcji, m.in. sylwetki byłych

przewodniczących i briologicznych liderów minionych dekad, miejsca i tematykę spotkań członków Sekcji, wcześniejsze formuły jej funkcjonowania, projekty podejmowane z inicjatywy kolejnych zarządów Sekcji, takie jak: Atlasy rozmieszczenia roślin zarodnikowych w Polsce, Polska bibliografia briologiczna czy Czerwona lista mszaków zagrożonych w Polsce. Ich referat zatytułowany „Była, nie minęła, trwa - 40 lat Sekcji Briologicznej PTB” był bogato ilustrowany zdjęciami z naszych spotkań, co stało się pretekstem do licznych, w części zabawnych a w części wzruszających, wspomnień kontynuowanych przy ognisku, które zakończyło obchody jubileuszu 40-lecia naszej Sekcji.

Podczas zebrania członków Sekcji ustaliliśmy miejsce przyszłorocznych warsztatów. Bartosz Piwowarski podjął się organizacji spotkania w Puszczy Jodłowej i wapiennej części Gór Świętokrzyskich.